

РЕТРОСПЕКТИВА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ЗАПОБІГАННЯ ПІРАТСТВУ НА МОРІ

Осадця Р. О.

*здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
за спеціальністю 081 – Право*

Міжнародний гуманітарний університет

*Науковий керівник: **Загороднюк С. О.***

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

У міжнародному праві існує низка злочинів, які посягають як на національний, так і на міждержавний правопорядок. Одним із таких злочинів є піратство. На сьогоднішній день проблема піратства є міждержавним злочином, що має високий ступінь суспільної небезпеки та потребує об'єднання зусиль усієї світової спільноти; небезпека цього виду злочину визначається його широким поширенням, а також використанням Світового океану як міжнародної політичної арени [6].

Правову природу норм боротьби з морським піратством не можна осмислити без вивчення їх становлення в історичному аспекті.

Історично піратство з'явилося одночасно з виникненням мореплавання, і часто використовувалося державою у своїх військових і політичних цілях. Вважається, що всі народи, що займалися мореплавством, займалися і піратством, яке не вважалося злочином, а було навіть почесним ремеслом. Погляд на піратство як на морський розбій і, отже, організація боротьби з ним сформувалися в пізніший період [5].

Однією з перших спроб ухвалення договору, спрямованого на боротьбу з морським піратством, історики вважають зібрання загальногрецького конгресу в Коринті в 337 р. до н.е., на якому було розглянуто й декларовано пропозицію про свободу мореплавства в Егейському морі та повсюдну боротьбу з піратством.

Припускають, що приблизно в 100 р. до н.е. в Римі за пропозицією народного трибуна Луція Апулея Сатурніна було ухвалено Закон «Про переслідування піратів», згідно з яким піратів оголошували ворогами роду людського, піратство визнавали злочином, за який встановлювали покарання.

У Середні віки розвиток піратства спричинив появу свого роду морського страхування, та ухвалення у VII–VIII ст. Родоського морського закону, який містив правила, що стосувалися судноводіння, перевезення вантажів і пасажирів, фрахтування суден, викидання вантажу в разі небезпеки на морі, розподілу прибутків і збитків між судновласником і власником вантажу тощо. Окремі норми цього збірника застосовувалися в міжнародній торгівлі аж до XV ст.

Пірати Балтійського моря, що активізувалися в середині XIII ст., спричинили різкий занепад торгівлі в Балтійському регіоні. Прагнучи захистити себе від морських піратів і сухопутних розбійників, купці Північно-Західної Європи створили в 1241 р. союз двох міст, Любека і Гамбурга, названий Ганза, та уклали договір про дружбу і взаємну допомогу в боротьбі з піратством з містом Зест, у 1259 р. – з Ростоком і Вісмарком. На межі XIV–XV ст. Ганзейський союз вже об'єднував понад 400 міст Балтійського і Північного морів. Однак найчастіше матроси ганзейських кораблів, спокушені можливістю швидкого збагачення, приєднувалися до морських розбійників замість того, щоб із ними боротися.

У другій половині XIII ст. в Європі набуло широкого поширення так зване каперство, як вид приватної морської діяльності, що полягала у нападі на торгові чи військові судна ворожих держав. Особливістю цієї практики було те, що капери діяли на підставі офіційного документа – каперського патенту, що надавав їм право легально брати участь у воєнних діях на морі. Основними його учасниками були такі морські держави, як Англія, Іспанія, Франція та Нідерланди. Захоплені судна та їхній вантаж підлягали розгляду в спеціальних адміралтейських судах, які визначали правомірність дій каперів і вирішували питання розподілу здобичі. Зазвичай частина захопленого майна передавалася державі, яка видала каперський патент.

Важливою віхою боротьби з морським піратством на міжнародному рівні є Паризький мирний конгрес 1856 р., держави-учасниці якого (Велика Британія, Франція, Австрія, Пруссія, Сардинія і Туреччина) ухвалили й підписали Паризьку декларацію про морську війну, де проголошувалися чотири принципи захисту нейтралітету і приватної власності при веденні військових дій на морі, перший з яких забороняв каперство. До Паризької декларації приєдналися багато країн, за винятком Іспанії, Мексики та США.

У XX столітті піратство траплялося також досить часто й у 1926 році комітет Ліги Націй розробив проєкт конвенції по боротьбі з піратством.

Наприкінці тридцятих років минулого століття було створено групу під назвою «The Harvard Group», що об'єднала зусилля провідних юристів і вчених та розробила проєкт конвенції, що став основою для роботи над

Конвенцією з відкритого моря 1958 року, яка, своєю чергою, вплинула на розробку Конвенції ООН з морського права 1982 року [2].

У 1988 році в Римі було ухвалено ще одну конвенцію – Конвенцію про боротьбу з незаконними злочинами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства, яка розширила географію неправомірних і насильницьких дій на морі. Конвенція з морського права 1982 року наділяє держави зобов'язанням «співпрацювати повною мірою в розслідуванні злочинів у відкритому морі або будь-якому іншому місці за межами юрисдикції <...> держав» [1]. Своєю чергою Римська конвенція 1988 року наділяє держави правом арештовувати піратів та їхнє майно поза залежністю від юрисдикції тієї держави та поза залежністю від національності піратів.

За останні 20 років спостерігається серйозне зростання морського піратства в деяких охоплених війною та економічно депресивних регіонах. Однак піратські напади не обмежуються лише районами, охопленими війною, але й відбуваються на відомих торгових і туристичних маршрутах. Наприклад, напади здійснюються через Гвінейську затоку. Відродження піратства підтверджується статистичними даними Міжнародного морського бюро (ІМВ) та Міжнародної морської організації (ІМО) [7]. Особливо зросла необхідність об'єднання зусиль держав у боротьбі з піратством після затяжної серії піратських нападів, що були вчинені впродовж 2007–2008 рр.

Україна запропонувала свій внесок у боротьбу з такими злочинами [3]. На розгляд Генеральної асамблеї ООН наприкінці жовтня 2010 р. від нашої держави було представлено проєкт Всеохоплюючої конвенції про боротьбу з актами піратства на морі, який містить понад 50 статей та низку норм щодо переслідування піратів, попередження «відмивання» доходів, отриманих піратським промислом, проведення спільних між країнами кримінальних розслідувань [4]. Окрема увага приділена створенню Спеціального суду з розгляду справ про морське піратство, який має складатись із семи суддів, які призначаються Генеральною асамблеєю ООН.

У наш час піратство трактується як фізична шкода або різновид тяжких наслідків, що містить у собі заподіяння одній або кільком особам середньої тяжкості або тяжкої шкоди здоров'ю. Майнові, організаційні тощо тяжкі наслідки – це заподіяння великої матеріальної шкоди, виведення з ладу об'єктів життєзабезпечення, тривалі зупинки роботи транспорту, серйозне порушення діяльності підприємств і організацій, загострення міжнаціональних або міждержавних відносин. Піратські судна та їхні екіпажі згідно чинних норм не повинні користуватися захистом будь-якої держави.

Література:

1. Будаков М. О. Міжнародно-правові проблеми боротьби з морським піратством: аспекти кримінального переслідування. *Часопис академії адвокатури України*. 2010. № 9. С. 1–6.
2. Конвенція про відкрите море 1958 р. URL: [http:// zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_180](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_180)
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
4. Харитонов Є.О., Шемонаєв В.Ю. Деякі питання захисту прав людини і міжнародне мореплавство. *Актуальні проблеми політики*. 2001. Вип. 12. С. 348–352.
5. Цирфа Ю. Сучасні шукачі щастя – чергова загроза міжнародній безпеці. *Віче*. 2008. № 21. С. 22.
6. Code of Practice for the Investigation of Crimes of Piracy and Armed Robbery against Ships adopted on 2 December 2009 : IMO Resolution A.1025(26) URL: <http://www.imo.org/en/OurWork/Security/PiracyArmedRobbery/Guidance/Documents/A.1025.pdf>
7. IMB Piracy Reporting Centre, Piracy News & Figures. URL: <http://www.icc-ccs.org/piracy-reporting-centre/piracynewsfigures>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-479-8-25>

RESOLVING THE CONFLICT OF INTERESTS AS A MEANS OF PREVENTING CORRUPTION RISKS DURING CUSTOMS PROCEDURES

Pai I. I.

*Postgraduate student at the Department of Administrative Law
and Administratively Activity
Yaroslav Mudryi National Law University
Kharkiv, Ukraine*

Anti-corruption in the customs sphere is inextricably linked to the settlement of conflicts of interest as a means of preventing corruption risks in the implementation of customs procedures. In the clarifications of the Ministry of Justice of Ukraine dated April 12, 2011 according to the criterion of the prevalence of corruption risks, indicates such a category as the conflict of interests of public officials. It is worth noting that in the State Anti-Corruption Program for 2023-2025, it is determined that the shortcomings of the legislation